

Це створений за допомогою штучного інтелекту переклад проєкту документа з квакерських студій, підготовленого Інститутом миру і права. Пропозиції щодо доопрацювання цього документа вітаються.

Будь ласка, надсилайте свої відгуки та зауваження редактору:

Юрій Шеляженко, PhD

Директор Інституту миру і права
pax.org.ua@gmail.com

МИР ВЕЛИКИЙ ДЛЯ ТИХ, ХТО КОХАЄ ЗАКОНА ТВОГО: КОРОТКИЙ КВАКЕРСЬКИЙ ПУТІВНИК ПО БІБЛІЇ

Вступ

4 жовтня 2026 року Друзі святкуватимуть Всесвітній день квакерів під гаслом «Хай буде мир між нами». З цієї нагоди Інститут миру і права пропонує охочим до квакерських студій простий і стислий посібник для читання Біблії, натхненний Псалмом 118:165 (119:165) — «Мир великий для тих, хто кохає Закона Твого, і не мають вони спотикання». Путівник по Біблії укладено крізь призму квакерського богослов'я та зосереджено на нашому свідченні миру, правди, внутрішнього Світла та постійного проводу Духа у нашому житті.

Щоб зрозуміти загальний сюжет Біблії, корисно пам'ятати, що Старий Завіт оповідає, як люди обраного народу досягали успіху, коли слухалися (2 Хронік 20:21), і зазнавали невдач, коли не слухалися (1 Царів 22:29) Господа, тоді як Новий Завіт показує, як вчення Христа допомогло Його учням бути послідовнішими у вірі та вірності Святому Духу (Матвія 5:17, 5:43–48), стати миротворцями та синами Божими (Матвія 5:9), переступаючи національні відмінності (Ефесянам 2:14) та єднаючись у вселенській церкві як початку нового небесного світу майбуття без воєн і страждань (Об'явлення 21:3–4).

За звичаєм Друзів, ми читаємо Святе Письмо не як статичну, лякаючу догму, яку слід розуміти й виконувати буквально, а як запис духовного досвіду недосконалих людей, натхнених Святим Духом, які прагнули розпізнати присутність Бога та прямували до досконалості, йдучи за веденням Духа (Івана 16:13; Римлянам 8:14; 2 Коринтянам 3:6) – як взірець того, як ми можемо розпізнавати та йти за Божим проводом сьогодні у нашому власному житті.

Як запитував Джордж Фокс у 1652 році:

«Ти кажеш: Христос каже це, і апостоли кажуть це; але що можеш сказати ти?».

Якщо під час читання Біблії чи інших цінних текстів ми розпізнаємо духовну мудрість, ми приймаємо цей дар, пам'ятаючи про пораду в Посланні від Старійшин у Балбі 1656 року:

«...прямуючи та залишаючись у Світлі, сповнюйте це в Дусі, а не буквально, оскільки буква вбиває, а Дух дає життя».

Звісно, Біблійні історії прив'язані до власного своєрідного історичного, культурного та політичного середовища. Насилля, мізогінія, різноманітні упередження та забобони, війна, поневолення та геноцид були поширеними та вважалися прийнятними явищами у ті темні часи. І для сприйняття сучасного читача вони занадто легковажно приписувалися Божественній Волі або тому, що за Божим наказом їх спричиняли люди чи екологічні катастрофи. Деякі речі несумісні із тим, як ми розуміємо людську гідність та рівні права у сучасному суспільстві. Такі речі слід розуміти як хибне тлумачення, котре походить не від Бога, а від застарілих суспільних звичаїв. На кожне таке хибне тлумачення ми можемо знайти в Біблії добру відповідь, правдиве свідчення Господньої волі, яка завжди вимагає уникати насильства. Навіть коли стародавні люди піддавалися спокусі думати, що Бог веде їх на війну, їхнє сумління все одно нагадувало їм спочатку запропонувати мир (Повторення Закону 20:10). Там, де стародавні автори помилково приписували насильство Божій волі, ми перевіряємо і спростовуємо ці історичні помилки живим Духом Христа, Який закликає нас відвернутися від насильства до загальної любові.

У Декларації 1660 року Друзі писали:

«Наш принцип і наші практики завжди полягали в тому, щоб шукати миру та дотримуватися його, прямувати за праведністю та пізнанням Бога, шукаючи добра й благополуччя та роблячи те, що служить миру для всіх. Усі криваві принципи та практики ми цілком заперечуємо, як і всі зовнішні війни, чвари та боротьбу зовнішньою зброєю для будь-якої мети чи під будь-яким приводом, і це є нашим свідченням усьому світові».

Цей посібник для вивчення Біблії чітко вказує у кожній книзі Біблії принаймні один вартий уваги уривок Святого Письма, дорогий для Друзів, що відображає наше Свідчення Миру, Внутрішнє Світло, молитовне чекання в тиші, рівність, правдивість та безперервне явлення проводу Духа.

У цьому документі ви знайдете улюблені Біблійні цитати квакерів стосовно пацифізму (Ісаї 2:4; Михея 4:3; Псалом 45:10 / 46:9), особистих взаємин з Богом через сумління та внутрішнє Світло, те, що від Бога у кожній людині (Буття 1:27), Божого проводу та присутності в житті й молитовному служінні окремих людей та молитовної спільноти, Друзів Христа (Івана 15:15), Його Церкви, Релігійного Товариства Друзів (Луки 17:21; Матвія 18:20), мовчазних зборів для молитви та у справах церкви (Об'явлення 8:1; Авакума 2:20) зі служіннями та пророцтвами (Діяння 2:17), з любов'ю, благодаттю та радістю, що приводять до однодушності (Діяння 15:25).

Я вдячний Павелу Марушинцю, чеському Другові, за його міркування про те, що людина, яка починає читати Біблію, може цікавитися, з чого почати, і за те, що він поділився своїм досвідом початку читання Святого Письма з Євангелія від Марка, оскільки це найкоротше Євангеліє. Я відповів Павелу, що почати з Нагірної проповіді (Матвія 5–7) може бути ще простіше, оскільки вона ще коротша, і він погодився.

Я також вдячний Кетрін Прайор за її зауваження про те, що деякі люди використовують біблійні уривки для виправдання війни, тому мені потрібно назвати ці уривки та запропонувати альтернативні прочитання. Вона люб'язно запропонувала кілька прикладів. Тексти Римлянам 13:2–4 та 1 Петра 2:13–14 можуть цитуватися на підтвердження того, що земні правителі мають владу від Бога, діють як знаряддя Його гніву, караючи злочинців, а тому віруючі повинні підкорятися та брати участь у їхніх війнах. Відповідаючи на це, я міг би нагадати, що Ісус наказав Петрові вкласти свій меч у піхви (Матвія 26:52), не просив Своїх учнів воювати за Його Царство (Івана 18:36) і вчив їх любити ворогів (Матвія 5:44). Його Апостоли закликали більше слухатися Бога, ніж людей (Дії 5:29), не платити злом за зло і жити в мирі з усіма людьми (до Римлян 12:17–18). Вони також закликали випробовувати духів, чи від Бога вони (1 Івана 4:1), оскільки земні можновладці часто є спорченими чи введеними в оману, а Божественне керівництво долає їхнє насильство (Даніїла 3:16–18). Іноді цитують Луки 22:36, стверджуючи, ніби Ісус буквально просив Своїх учнів битися за Нього з мечами, продавши одяг, щоб купити зброю, якщо це необхідно. Це, звісно, вирвано з контексту, бо насправді Господь красномовно казав, що Його побачать, як у пророцтві, серед злочинців – людей без віри, які покладаються на гаманець та меч, земні речі, які зазвичай асоціюються з гріхами. Він нагадав учням, як просив їх виконувати Божу роботу без гаманця, торби чи взуття (Луки 22:35). Коли Його красномовство сприйняли буквально і Йому повідомили, що є два мечі, Ісус чітко сказав, що з нього достатньо нісенітниць (Луки 22:38), пізніше повторивши це й Петру (Луки 22:51; Матвія 26:52; Івана 18:11). Іван, даючи найдетальніший опис проповіді Ісуса під час Таємної Вечері, згадує, що Ісус попередив – він промовляє притчами, метафорами, і на той час Його можуть не зрозуміти, але зрозуміють пізніше (Івана 16:25).

Я також вдячний Енн Стівенс за цінні правки для вступних абзаців, які вона запропонувала, і за обмін електронними листами, в яких я мав можливість пояснити, що це простий путівник для пошуку миру в Біблії, щоб побачити роль Божественного начала, що стримує насильство. Багато разів визнається, що коли люди чинили непослух Господу, все йшло погано. Але іноді це був не просто непослух, а навіть брак розуміння. Наприклад, коли Каїн помилково думав, що Богові буде до вподоби людська жертва, він убив свого брата (Буття 4:8); Бог у Своїй милості послав ангела до Авраама, щоб урятувати його від такої ж помилки та жертвоприношення його єдиного сина (Буття 22:12). Інший приклад: викликають сумнів уривки, які приписують Богові наказ знищити всіх ханаанеян, та твердження, що Бог ревнивий і мстивий. Гріхи, приписувані ханаанеянам, ми бачимо і серед обраного народу. Як Бог міг попросити людей знищити інших людей, створених за Його образом? Чи це було так само, як із змієм на дереві в Едемі, коли темна сила вдавала, ніби передає божественне знання (Буття 3:5; 2 Коринтянам 11:14)? Як розпізнати, чи це так, і чи були люди в біблійні часи готові зробити належне розрізнення? Можливо, навіть здоровий глузд міг би допомогти їм зрозуміти, що людська природа

унеможливилює тотальне знищення цілого народу? Старий Завіт розповідає про часи моральної наївності, помилок та зверхності, хоча це також був час дивовижних одкровень, що долали недосконалі звичаї та традиції. Старе насильницьке розуміння закону змушує людей боятися переступати межу, але відчужує людей від Бога та один від одного; воно дає народам лише відносний мир, отруєний жорстокістю, гординею та зневагою. А потім приходить Ісус із новим законом любові та рівності, що не відчужує Бога, а пояснює людям, що ми всі – одна сім'я, і Небесний Отець серед нас, ми всі рівні та улюблені діти. Ця нова церква, керована законом любові та дружби, переступає старі розділення між націями, якими керував закон страху та рабства.

За словами іншого чеського Друга (Подруги), Гани Друкмюлерової, Ісус прийшов у світ жорстоких людських ігор, щоб запропонувати кращі правила зі своєю порадою «любіть ворогів своїх», граючи в іншу гру, яка змінила світ і наблизила Землю до небесного миру.

Дякую також Артему Денисову за те, що він подбав про те, щоб порада любити своїх ближніх була включена до цього путівника.

Юрій Шеляженко
08 серпня 2026 року

СТАРИЙ ЗАВІТ (39 КНИГ)

Закон / П'ятикнижжя (5 книг)

1) Буття: Бог створює всесвіт, укладає заповіт із людством і започатковує Свій обраний народ через Авраама та його нащадків. Бог створює людство за Божим образом у кожній людині (1:27). Хоча людське недорозуміння призвело до ранньої трагедії (4:8), Бог закликає нас ходити у вірності (17:1) і вчитися чути істинне, ненасильницьке ведення Духа (22:12).

2) Вихід: Бог рятує Ізраїль від єгипетського рабства, укладає з ним заповіт на горі Синай і дає Свій закон та Скинію. Бог чує волення пригноблених (3:7) і визволяє Ізраїль із неволі, показуючи, що Божественний Дух прагне справедливості та свободи, а не тиранії. Через Десять Заповідей (20:1-17), включаючи заборони вбивати і красти, спільнота починає вчитися відповідальності за заповітом, навіть коли їхні соціальні звичаї все ще затінювали розуміння Божого милосердя.

3) Левіт: Бог встановлює закони святості, служіння та жертви, щоб Його відкуплений народ міг безпечно перебувати в Його присутності. Серед складних стародавніх ритуальних законів серце Духа пробивається в заповіді «люби свого ближнього, як самого себе» (19:18). Ця заповідь закликає нас плекати особисту святість, щоб наша щоденна поведінка відображала внутрішню чистоту Божественного.

4) Числа: Ізраїль блукає у пустелі сорок років через своє невірство, відчуваючи Божу дисципліну та вірне збереження. Пустельна подорож Ізраїлю свідчить про прагнення довіри Внутрішньому Світлу: «ти, Господи, посеред людей твоїх» (14:14). Вона фіксує як невдачі людського бунту, так і терплячу благодать Бога, Який береже шукаючий народ.

5) Повторення Закону: Мойсей виголошує останні проповіді новому поколінню ізраїльтян, закликаючи їх любити Бога та коритися Йому, готуючись увійти до Обіцяної Землі. Мойсей закликає народ записати Божі слова у своїх серцях (6:6), а не покладатися лише на зовнішні ритуали. Він ставить перед людьми фундаментальний духовний вибір: «життя і смерть появив я перед тобою... вибирай життя» (30:19).

Історичні книги (12 книг)

6) Ісус Навин: Бог веде Ізраїль до опанування та заселення Обіцяної Землі під проводом Ісуса Навина, виконуючи Свою давню обітницю. Ця розповідь відображає раннє людське розуміння, яке помилково приписувало завоювання та війну Богу (6:21), і водночас попри цю помилку свідчить про Боже та народне прагнення миру (11:22; 23:1) і пояснює, що причинами війни як масового вбивства є жадібність і нереалістична самовпевненість (7:1-5). Як Друзі, вірні Свідченню Миру, ми ясно бачимо помилку у визначенні Божої волі, якої припускалися люди у давнину і часто припускаються досі, але цінуємо духовну рішучість Ісуса Навина служити Господеві (24:15) та виявляти милосердя (6:25, 9:25-27).

7) Суддів: Ізраїль проходить через цикли гріха, гноблення, каяття та визволення через піднятих Богом провідників у темну еру морального хаосу. Бурхливий літопис суспільства, захопленого циклічним насильством, коли «кожен робив те, що вважав правильним у власних очах» (21:25). Вона яскраво ілюструє трагічні наслідки, коли люди ігнорують внутрішній шепіт сумління та Божий провід.

8) Рут: Вірна моавитянка обирає Бога Ізраїлю, знаходить відкуплення та стає ключовим предком царя Давида та Ісуса Христа. Сяюче свідчення любові та інклюзії, що виходить за межі національних кордонів, коли Рут проголошує: «Куди ти підеш, туди й я піду, і твій народ буде моїм народом» (1:16). Її історія показує, як Божественна благодать діє через тихі вчинки вірних взаємин.

9) 1 Самуїлова (1 Царств): Ізраїль переходить від вільної племінної конфедерації під проводом суддів до монархії під орудою своїх перших двох царів, Саула та Давида. Ізраїль вимагає земного царя, відвертаючись від

прямого Божого правління (8:7). Текст підкреслює напругу між світською владою та тихим голосом Божого ведення, який чує дитина Самуїл: «Говори, Господи, бо слуга Твій слухає» (3:10).

10) 2 Самуїлова (2 Царств): Цар Давид царює над об'єднаним Ізраїлем, переживаючи як великі духовні перемоги, так і катастрофічні особисті й політичні наслідки свого гріха. Життя царя Давида показує як глибоку духовну чутливість (22:2-3), так і катастрофічний моральний провал, коли влада переважає сумління. Пророче протистояння Натана — «Ти той чоловік!» (12:7) — нагадує нам, що жоден лідер не стоїть вище внутрішніх спонукань правди та каяття.

11) 1 Царів (3 Царств): Ізраїль досягає піку своєї величі за Соломона, розпадається на два царства після його смерті та занепадає через поширення ідолопоклонства. Ізраїль переживає зовнішню розкіш і глибокий розкол, що досягає кульмінації в відкритті Іллі про те, що Бог був не в вітрі, землетрусі чи вогні, а в «тихому лагідному голосі» (19:12). Тут ми вчимося основі молитовного чекання на Господа в тиші.

12) 2 Царів (4 Царств): Обидва царства — Північне та Південне — розпадаються через завзяте бунтарство, що закінчується знищенням та вигнанням чужоземними імперіями. Трагічний розпад обох царств демонструє марність покладання на військові союзи та політичне насильство замість духовної вірності (17:7-18). Це перегукується з видінням Єлисея про духовний захист поза межами фізичної зброї, коли Господь, що відкриває очі людям і велить не вбивати, сильніший за армії (6:14-22).

13) 1 Хронік (1 Паралипоменон): Переказ царювання Давида з акцентом на духовній основі, служінні та підготовці до будівництва храму, щоб підбадьорити вигнанців, які повертаються додому. Роздумливий переказ історії Ізраїлю, який підкреслює духовне служіння та спільну хвалу (16:11). Він закликає нас «шукати Господа та Його силу», коли ми будемо молитовну спільноту.

14) 2 Хронік (2 Паралипоменон): Духовна історія царів Юдеї, яка підкреслює, що послух приносить Боже благословення, тоді як бунт веде до руїни. Цей літопис висвітлює, як довіра творить духовний мир (20:20-21), тоді як розпалювання війни веде до руїни (22:29). Він стверджує обітницю спільної смиренності: «Якщо народ Мій... упокориться, і буде молитися, і шукатиме обличчя Мого... Я зцілю їхню землю» (7:14).

15) Ездри: Бог за Своїм промислом повертає єврейських вигнанців до Єрусалима, щоб відбудувати зруйнований Храм і відновити вірне служіння. Вигнанці, які повернулися, прагнуть відбудувати свою молитовну спільноту, відновити віру і практику віросповідання (3:11). Хоча ця книга відображає законницьку винятковість своєї епохи, вона закликає нас зосередитися на відбудові просторів, де можна вірно жити Божою правдою.

16) Неємії: Неємія веде вигнанців, які повернулися, до відбудови мурів Єрусалима перед лицем запеклого опору, відновлюючи їхній заповіт з Богом. Історія практичного служіння та відновлення спільноти, здійснена через

молитву, наполегливість і спільну працю: «Радість у Господі — це наша сила» (8:10). Праця Неємії показує, як духовний провід втілюється у відчутній турботі про спільноту.

17) Естер: Бог за Своїм промислом зберігає Свій народ, який живе під перським пануванням, від цілковитого знищення за допомогою хороброї єврейської цариці. Події цієї книги, розгортаючись у чужоземній імперії, розкривають Божий промисел, що тихо діє через ненасильницьку хоробрість, навіть без прямої згадки імені Бога: «Хто знає, чи не для такого часу, як цей, ти прийшла до царства?» (4:14).

Книги Мудрості та Поезії (5 книг)

18) Йова: Праведник страждає від незбагнених злиднів, стикаючись із складними питаннями про людські страждання та Божий суверенітет. Це глибоко духовна боротьба з людськими стражданнями, яка відкидає спрощені релігійні догми. Йов виходить за межі чуток про Бога до безпосереднього, трансформаційного досвіду Живої Присутності: «Раніше я лиш чув про Тебе, аж ось тепер уздрів на власні очі» (42:5).

19) Псалми: Багата збірка 150 молитов, хвалень і пісень, що відображають увесь спектр людських емоцій у взаєминах з Богом. Серед них – вічні видіння абсолютного миру, де Бог «припиняє війни до краю землі, ламає лука й трощить списа» (45:10 / 46:9).

20) Приповісті: Практична, Божественна мудрість для щоденного вибору, взаємин і морального життя у страху Господньому. Практична наочність для життя у простоті, чесності та тихому розпізнаванні: «Надійся на Господа всім своїм серцем і не покладайся на власне розуміння» (3:5).

21) Еклезіаст: Чесне дослідження беззмістовності життя, коли воно проживається виключно з людської перспективи, з висновком, що богобоязливість — це те, що справді має значення. Чесний роздум, що скидає ілюзії світських амбіцій: «Для всього є свій час...» (3:1). Вона спрямовує нас до простого, зосередженого на сьогоденні життя в пошані, підсумовуючи, що «Бог вимагатиме звіту про минуле» (3:15).

22) Пісня над піснями: Поетичне оспівування любові, бажання та відданості у шлюбі. Відкрите оспівування людської любові та взаємної радості: «Поклади мене як печатку на своє серце... бо любов міцна, як смерть» (8:6). Друзі бачать тут як доброту людської прихильності, так і алегорію єднання душі з Божественним.

Великі Пророки (5 книг)

23) Ісаї: Могутнє видіння Божої святості, застереження про суд і славні обітниці про прихід Месії та нове творіння. Величне пророче видіння, що передрікає Євангеліє Миру, проголошуючи, що народи «перекують свої мечі на лемеші... і більше не будуть вчитися воювати» (2:4).

24) Єремії: Відомий як «плачучий пророк», Єремія застерігає бунтівну Юдею про неминучий суд, обіцяючи прихід Нового Заповіту. Єремія протистоїть розбещеній владі та провіщає Новий Заповіт, записаний не на камені, а безпосередньо в людських серцях: «Я покладу Свій закон у їхній розум і напишу його на їхніх серцях» (31:33). Це ґрунтує наше переконання, що Божий закон внутрішньо відомий кожному шукачеві.

25) Плач Єремії: поема, що роздирає серце, оплакує руйнування Єрусалима, вірно дотримуючись непохитної Божої любові та милосердя. Глибока, тиха жалоба через травму війни. Навіть у розпачі він тримається за тиху впевненість у тому, що «милосердя Господнє оновлюється щоранку; велика вірність Твоя» (3:22-23).

26) Єзекіїля: Апокаліптичні видіння відходу Бога з розбещеного єрусалимського храму, за якими слідують обітниці остаточного духовного відновлення та оновлення. Апокаліптичні образи, що обіцяють духовне відродження, де Бог каже: «Я дам вам нове серце і вкаду у вас новий дух; Я заберу кам'яне серце з вашого тіла» (36:26).

27) Даниїла: Історія відданого вірянина та його друзів у вавилонському полоні, а також пророчі видіння про остаточне Царство Боже, що прийде на зміну всім земним силам та державам. У служінні Всевишньому Богові ці віряни з небесною допомогою чинили тихий, ненасильницький спротив (3:17-18), а сам Даниїл пережив ув'язнення у ямі з левами за те, що молився Богові, а не цареві (6:22). Видіння Даниїла передбачають, що земна сила могутніх світу цього поступиться вічному пануванню Бога: «а царство, і панування, і величність царств під усім небом буде дана народові святих» (7:27).

Малі Пророки (12 книг)

28) Осії: Бог велить пророку одружитися з невірною жінкою, що є яскравим проявом Його непохитної любові до Свого невірного народу. Непохитна Божа любов показує Божу справедливість як відкупне милосердя, а не покарання, проголошуючи: «Я бажаю милості, а не жертви, і пізнання Бога більше, ніж повного спалення» (6:6).

29) Йоїла: Спустошлива навала сарани слугує застереженням про прихід «Дня Господнього», що супроводжується закликом до покаяння та обітницею Божого Духа. Обітниця того, що Бог виляє Свій Дух на кожну людину — синів, дочок, молодих і старих (3:1 / 2:28). Це ґрунтує наше квакерське переконання, що пророче служіння дається вільно кожному.

30) Амаса: Полум'яна критика соціальної несправедливості та лицемірної релігії Ізраїлю, яка закликає до того, щоб правосуддя текло, як річка. Пристрасна критика релігійного лицемірства, яке ігнорує соціальну нерівність, наполягаючи на тому, що справжнє служіння означає дозволити «правосуддю текти, як вода, а праведності — як сильному потоку» (5:24).

31) Овдія: Коротке пророцтво, що засуджує народ Едома за його гордість і жорстокість щодо Ізраїлю. Це пророче застереження проти гордості,

насилюства та використання падіння ближнього: «Як ти чинив, так чинитимуть і з тобою» (1:15).

32) Йони: Пророк неохоче намагається втекти від Божого повеління проповідувати ворожому місту; ця книга показує універсальне Боже милосердя. Історія, що кидає виклик націоналістичним упередженням і релігійній обмеженості, розкриваючи універсальне Боже милосердя, поширене навіть на ворогів: «Чи не повинен Я пожаліти Ніневію, це велике місто?» (4:11).

33) Михея: Заклик до справжньої справедливості та смиренності разом із пророцтвом про те, що обіцяний правитель народиться у Вифлеємі. Натхненний закликом «чинити справедливо, любити милосердя і ходити в смиренні перед своїм Богом» (6:8), що перегукується з видінням, де кожна людина безпечно сидить під своєю виноградною лозою та смоковницею, не знаючи страху (4:3-4).

34) Наума: Пророцтво, що передбачає остаточне падіння та суд над Ніневією, жорстокою столицею Ассирії. Роздуми про розпад мілітаристських імперій, що нагадують нам: системи, побудовані на кровопролитті, містять у собі власну загибель: «Горе кривавому місту!» (3:1).

35) Авакума: Діалог, у якому пророк намагається змиритися з Божим планом судити розбещений Вавилон, зрештою навчається довіряти Божому суверенітету. Пророк стоїть на своїй сторожовій вежі, чекаючи в тиші, щоб почути, що Господь скаже всередині нього (2:1, 2:20). Це вчить нас, що «праведний житиме вірою» (2:4).

36) Софонії: Термінові застереження про неминучий суд над Юдеєю та навколишніми народами, що завершуються обітницею радісного спасіння для решти смиренних. Заклик до смиренних шукати Господа, який турбується про немічних та вбогих (3:12) і завершується прекрасним образом того, що Бог «заспокоїть тебе Своєю любов'ю, буде радіти за тебе зі співом» (3:17).

37) Аггея: Заклик до вигнанців, які повернулися, припинити зволікання та зробити пріоритетом відбудову Божого храму. Виклик переосмислити наші пріоритети, що нагадує: справжній мир приходить від постановки духовної спільноти на перше місце: «“Слава цього останнього дому буде більша, ніж першого”, – каже Господь сил, і я цьому місцю дам мир» (2:9).

38) Захарії: Апокаліптичні видіння, що запевняють Божий народ у майбутньому відкупленні через смиренного, переможного Царя-Месію. Видіння, що проголошує: Божа справа здійснюється «не силою і не міццю, але моїм Духом» (4:6), провіщаючи смиренного Царя, Який «звіщатиме мир народам» (9:10).

39) Малахії: Останнє послання Старого Завіту, що протистоїть байдужій релігії та обіцяє прихід вісника, який приготує шлях для Господа. Протистоячи духовній апатії, вона обіцяє прихід вісника примирення: «Чи не один Отець у всіх нас? Чи не один Бог створив нас?» (2:10).

НОВИЙ ЗАВІТ (27 КНИГ)

Євангелія (4 книги)

40) Матвія: Написане для єврейської аудиторії, це Євангеліє представляє Ісуса як обіцяного Месію та Царя, Який виконує Старий Завіт. Матвій представляє Ісуса, Який трансформує стародавні закони через Нагірну проповідь (5:17). Ісус переосмислює святість довкола активного миротворення, закликаючи нас: «Любіть своїх ворогів... щоб ви були синами вашого Отця, Який на небесах» (5:9, 43-45). Через притчі про Царство Христос розкриває внутрішню реальність, присутню скрізь, де «двоє або троє зібрані в Ім'я Моє, там Я серед них» (18:20).

41) Марка: Динамічна розповідь, що зображує Ісуса як Слугу, Який страждає і віддає Своє життя як викуп за багатьох. Вона зображує Ісуса як Слугу, Який страждає і відкидає земне панування: «Бо й Син Людський прийшов не для того, щоб Йому служили, а щоб служити» (10:45). Марк підкреслює внутрішнє духовне значення хрещення, важливіше за зовнішні ритуали (1:8) і закликає нас до служіння-лідерства: «Хто хоче бути першим, нехай буде останнім з усіх і всім слугою» (9:35).

42) Луки: Детальний історичний опис, що змальовує Ісуса як співчутливого Сина Людського, Який прийшов знайти та врятувати втрачені душі. Лука висвітлює місію Христа, співчутливу до бідних і знедолених, чітко даючи зрозуміти, що «Царство Боже всередині вас» (17:21). Ісус відкидає насильство у відповідь на неприйняття Його у селі, докоряючи Своїм учням: «Ви не знаєте, якого ви духу. Бо Син Людський прийшов не губити душі людські, а спасати» (9:55-56).

43) Івана: Глибокий богословський опис, що підкреслює значення Ісуса як вічного Сина Божого, Який дає вічне життя всім віруючим. Іван представляє Ісуса як Вічне Світло, що «просвітлює кожну людину, яка приходить у світ» (1:9). Виходячи за межі жорстких догм, Ісус обіцяє Духа Правди, Який «буде вести вас до повної правди» безперервно (16:13). Він не нав'язує людям роль слуг, називаючи Своїх послідовників «Друзями» (15:15) і заповідаючи їм: «Любіть один одного, як Я полюбив вас» (15:12).

Історія ранньої Церкви (1 книга)

44) Дії святих апостолів: Історія приходу Святого Духа та вибухового поширення Церкви від Єрусалима по всій Римській імперії. Динамічна історія ранньої Церкви, коли Святий Дух виливається на всіх людей (2:17). Вона показує, як віруючі приходять до «однодушності» через провід Духа (15:25) і стверджують, що Бог «з однієї людини створив увесь рід людський, щоб він жив по всій поверхні землі» (17:26).

Послання апостола Павла (13 книг)

45) Римлян: Фундаментальний трактат Павла про спасіння благодаттю через віру, що пояснює, як Бог робить праведними і юдеїв, і язичників. Трактат Павла про благодать пояснює, що праведність — це внутрішня реальність серця (2:29) для тих, кого «веде Дух Божий» (8:14). Він надає основоположне керівництво для мирного життя: «Якщо можливо з вашого боку, живіть у мирі з усіма людьми... Не будь переможений злом, але перемагай зло добром» (12:18, 21). Сказано також «не віддавайте жодної частини ваших тіл гріху як знаряддя неправедності, а скоріше віддайте себе Богові» (6:13), що вчить вірних не ставати інструментами насильства, війни та армії, натомість досягати справедливості та миру ненасильницькими діями.

46) 1 Коринтян: Практичні вказівки щодо духовних дарів, подолання розділень, аморальності та безладу в церкві в морально хаотичному місті. Павло наголошує, що церква — це одне тіло, що складається з різних членів, які мають дари Духа (12:4-7). Він наполягає, що навіть найбільш вражаючі духовні таланти нічого не варті без терплячої любові (13:1-3), і закликає до тихого порядку в спільному служінні: «Бо Бог є Богом не безладу, а миру» (14:33).

47) 2 Коринтян: Павло засвідчує духовну турботу і прагнення не владарювати над вірою, але допомагати радості віруючих (1:24), і ділитися тим, як Божя сила удосконалюється в людській немочі. Павло говорить про служіння, народжене з уразливості, нагадуючи нам, що «буква вбиває, а Дух животворить» (3:6). Він окреслює служіння примирення (5:18), показуючи, що Божественна сила «здійснюється в немочі» (12:9).

48) Галатів: Пристрасний захист християнської свободи, що застерігає від законництва та покладання на людські зусилля замість віри. Захист духовної свободи проти законництва, що проголошує: «Немає вже юдея, ні грека, немає раба, ні вільного, немає чоловічої статі, ні жіночої; бо всі ви один у Христі» (3:28). Він закликає нас плекати плід Духа: «любов, радість, мир, терпіння, доброту, милосердя, віру, лагідність, стриманість» (5:22-23).

49) Ефесян: Натхненне послання, що досліджує вічний Божий план об'єднати все в Христі й те, як Церква має жити в цій реальності. Видіння Христа як нашого миру, Який «зруйнував серединну перегороду, ворожнечу», щоб створити єдине нове людство (2:14). Це послання заохочує нас «ходити в любові» (5:2) і зодягнутися в духовну зброю правди та Євангелія миру, а не носити матеріальну зброю, яка рве плоть та проливає кров (6:12-15).

50) Филип'ян: Наповнене радістю послання, написане з в'язниці, що закликає віруючих знаходити силу та єдність через смиренне розуміння Христа. Написаний із в'язниці, цей лист випромінює глибоку радість і смирення: «У житті своєму ви повинні думати й чинити так, як Ісус Христос» (2:5). Він обіцяє: «Мир Божий, який перевищує всяке розуміння, збереже ваші серця та ваші думки» (4:7).

51) Колоссян: Послання, що звеличує Ісуса як голову церкви і джерело всього творіння, достатнього для кожної духовної потреби. Звеличення Христа як образу невидимого Бога (1:15), у Якому все узгоджується в мирі. Воно навчає віруючих: «Хай же мир Христа керує серцями вашими, бо саме до нього ви були покликані мирно з'єднатися в одному тілі. І вдячними будьте!» (3:15).

52) 1 Солунян: Підбадьорення для молодії церкви, що зазнає переслідувань, повне надії на повернення Христа. Молодій молитовній спільноті адресується заохочення: «Глядіть, щоб ніхто нікому не віддавав злом за зло, але завжди шукайте добра один одному й усім» (5:15). Воно закликає віруючих «безперестанку молитися» (5:17) і «все досліджувати, триматися доброго» (5:21).

53) 2 Солунян: Внесення ясності щодо повернення Господа та заклик до віруючих залишатися непохитними й старанно працювати. Заклик до непохитності, що нагадує спільноті залишатися заземленою в щоденній праці та мирі: «Сам же Господь миру нехай дасть вам мир завжди в усякий спосіб» (3:16).

54) 1 Тимофію: Порада молодому євангелісту щодо організації церкви, здорового вчення та мудрого керівництва. Порада щодо виховання здорової спільноти, зосередженої на «любові від чистого серця, доброго сумління та непідробної віри» (1:5). Вона застерігає, що «корінь усього зла — це грошолобство» (6:10), і закликає прагнути праведності та лагідності.

55) 2 Тимофію: Останній лист Павла перед стратою, який закликає Тимофія залишатися вірним Євангелію за будь-яку ціну. Останній заповіт Павла, який закликає Тимофія «відновити дар Божий, який у тобі» (1:6), нагадуючи нам, що «Бог дав нам не духа страху, але сили, любові та здорового глузду» (1:7).

56) Титу: Вказівки щодо встановлення здорового служіння та добрих справ у непростому оточенні. Настанови з організації життя спільноти довкола чесності та благодаті: «Бо з'явилася благодать Божа, спасенна для всіх людей» (2:11). Послання рекомендує життя розважливе, праведне та мирне.

57) Филимона: Особисте прохання до християнського господаря пробачити й прийняти раба-втікача як брата у Христі. Ніжний лист, що демонструє євангельське примирення, коли Павло просить прийняти раба-втікача «вже не як раба, але вище раба — як брата улюбленого» (1:16).

Загальні Послання (8 книг)

58) Євреям: Заклик до християн із юдеїв триматися Христа, демонструючи, що Він перевершує ангелів, священників і жертви Старого Заповіту. Роздуми про Христа, Який відкриває прямий доступ до Бога кожному віруючому, закликаючи нас: «Приступаймо з щирим серцем, у повній впевненості віри» (10:22). Вона закликає нас «пильнувати про мир з усіма людьми й про святість, без якої ніхто не побачить Господа» (12:14).

59) Якова: Практична мудрість, що підкреслює, що справжня віра природно дає видимі добрі діла та праведне життя. Апостол наголошує: «віра сама по собі, якщо не має діл, мертва» (2:17). Яків застерігає, що війни та чвари походять від егоїстичних внутрішніх бажань (4:1), і проголошує, що «плід праведності сіється в мирі тими, хто творить мир» (3:18).

60) 1 Петра: Підбадьорення для віруючих у вигнанні, які страждають за свою віру, нагадуючи їм про їхню живу надію у Христі. Поради для страждаючої меншості, заохочення відповідати на ворожість ненасильством: «Не віддавайте злом за зло або лайкою за лайку, а, навпаки, благословляйте» (3:9). Вона нагадує нам «шукати миру та прямувати за ним» (3:11).

61) 2 Петра: Застереження проти псевдовчителів і запевнення, що Господь повернеться у Свій час. Заклик зростати в Божій природі (1:4) і міцно триматися Божого терпіння, нагадуючи нам, що Господь «не хоче, щоб хтось загинув, але щоб усі прийшли до покаєння» (3:9).

62) 1 Івана: Теплий лист, що запевняє віруючих у їхньому спасінні через любов, послух і правду. Теплий, сяючий лист, який стверджує, що «Бог є світло, і немає в Ньому жодної темряви» (1:5) і «Бог є любов» (4:8). Він навчає, що «у любові немає страху, але досконала любов проганяє страх» (4:18).

63) 2 Івана: Коротке нагадування рухатися в християнській любові, залишаючись пильними проти обманщиків. Нагадування ходити в правді та любові: «І в цьому полягає любов, щоб ми жили за Його заповідями» (1:6), застосовуючи мудре розпізнавання в житті спільноти.

64) 3 Івана: Записка, що хвалить гостинність до справжніх служителів Євангелія та застерігає від егоїстичного керівництва. Це коротке послання оспівує гостинність і вірне служіння: «Улюблений, не наслідуй зло, але добро. Хто чинить добро, той від Бога» (1:11).

65) Юди: Настійний заклик боротися за віру проти аморальних учителів, які перекручують Божу благодать. Заклик бути стійкими в духовній любові: «Бережіть себе у Божій любові, очікуючи милосердя Господа нашого Ісуса Христа, що веде до вічного життя. Допмагайте тим, хто вагається» (1:21-22).

Апокаліптичне / Пророче бачення (1 книга)

66) Об'явлення (Одкровення): Апокаліптичне видіння, що передбачає остаточну перемогу Ісуса над злом, кінець людських страждань і встановлення нового неба та нової землі. Через яскраві образи ця книга розкриває тріумф Ягняти, що перемагає не силою, а вірною любов'ю. Вона містить драматичний момент молитовного чекання в тиші на небесах (8:1) і досягає кульмінації у видінні, де Бог «витре кожную сльозу з їхніх очей, і смерті не буде більше, ні смутку, ні крику, ні болю» (21:4).